

Bannau
Brycheiniog

Cronfa Datblygu Cynaliadwy

Adroddiad ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2023

Siop Teganau Clark, Aberhonddu

Cynnwys

Rhagair y Cadeirydd	1
Ynglŷn â'r Gronfa Datblygu Cynaliadwy.....	3
Aelodau o Bwyllgor y GDC 2022-23.....	4
Trosolwg 2022-23	5
Dangosyddion Perfformiad a Mesurau Allbwn	9
Taliadau Grant	12
Crynodebau'r Prosiect	15

Rhagair y Cadeirydd

Mae wedi bod yn bleser bod yn rhan o waith Pwyllgor y Gronfa Datblygu Cynaliadwy dros y flwyddyn ddiwethaf, gan weithio gyda chydweithwyr y Panel Cynghori ar Grantiau a'r tîm Swyddogion. Roedd penodi ac ymsefydlu aelodau newydd o'r Pwyllgor ym mis Gorffennaf 2022 yn gyfle defnyddiol i ni fyfyrio ar gyflawniadau'r Gronfa dros y ddau ddegawd diwethaf. Mae grantiau a ddyfarnwyd (yn aml yn gymharol fach) wedi bod yn gatalydd ar gyfer llawer o brosiectau a mentrau sylweddol ac adnabyddus ar draws y Parc Cenedlaethol, gan gynnwys:

- gŵyl y Dyn Gwyrdd – a ddechreuodd nôl yn 2003 gyda grant o £5k
- Canolfan y Mynydd Du ym Mrynaman
- Neuadd Gymunedol a Chanolfan Ymwelwyr Myddfai
- Melin Talgarth
- Canolfan Adnoddau a Gwybodaeth Crughywel (CRiC)
- Coleg y Mynyddoedd Du

Mae Awdurdod y Parc Cenedlaethol yn falch o fod wedi gallu cefnogi a hwyluso'r prosiectau hyn drwy'r GDC. Mae'r rhaglen yn dod â phartneriaid cyflawni at ei gilydd, yn cefnogi gwirfoddolwyr cymunedol sy'n newydd i ddatblygu prosiectau a chodi arian, ac yn hollbwysig, yn gweithio gyda nhw i wneud y Parc Cenedlaethol yn lle gwell i fyw ynddo ac ymweld ag ef.

Yn yr adroddiad byddwch yn darllen am lwyddiant arbennig ein rhaglenni Treftadaeth

Aberhonddu

Adeiledig ac Effeithlonrwydd Ynni mewn Adeiladau Cymunedol eleni – y ddau yn cyfrannu at ddibenion craidd y Parc Cenedlaethol a'i ddyletswyddau i warchod a gwella treftadaeth ddiwylliannol ac i feithrin lles economaidd a chymdeithasol cymunedau lleol yn y Parc Cenedlaethol. Rydym yn bwriadu adeiladu ar y dysgu o'r ddwy raglen a datblygu cyfleoedd pellach yn y blynyddoedd i ddod.

Hoffwn fanteisio ar y cyfle hwn i ddiolch:

- I'r cannoedd o wirfoddolwyr ac arweinwyr ymroddedig ac ysbrydoledig yng nghymunedau'r Parc Cenedlaethol – mae'r GDC yma i'w cefnogi
- fy nghyd-Aelodau'r Pwyllgor Datblygu Cynaliadwy Parc Cenedlaethol a'r Panel Cyngori ar Grantiau y mae eu sgiliau, gwybodaeth a phrofiad rydym yn eu gwerthfawrogi'n fawr
- y Tîm Swyddogion sy'n gyfrifol am reoli'r rhaglen o ddydd i ddydd – Helen Roderick (Rheolwr Datblygu Cynaliadwy), Barbara Anglezarke (Swyddog Datblygu Cynaliadwy) a Ben Geeson-Brown (Swyddog Cymunedau Cynaliadwy).

Rwy'n gobeithio y byddwch yn mwynhau darllen am yr amrywiaeth ryfeddol o waith a gefnogir gan y Gronfa yn 2022-23.

Y Cynghorydd Peter Baldwin, Dirprwy Gadeirydd CDC

Neuadd Bentref Llangasty

Ynglŷn â'r Gronfa Datblygu Cynaliadwy

Wedi'i sefydlu dros 23 mlynedd yn ôl, rheolir y Gronfa gan Dîm Datblygu Cynaliadwy Awdurdod y Parc gyda chyfraniad gwerthfawr ac arweiniad cydweithwyr arbenigol. Dros fwy na dau ddegawd, mae wedi cefnogi ystod eang o weithgareddau sy'n ein helpu i fyw'n fwy cynaliadwy mewn ardal o harddwch ac amrywiaeth naturiol gwych. Mae swyddogion yn gweithio'n agos gydag ymgeiswyr i gynnig cymorth a gwneud cysylltiadau - rydyn ni yma i sicrhau bod cynigion mor gryf â phosib. Mae croeso i ymgeiswyr sy'n newydd i godi arian!

Prosiectau CDC Llwyddiannus:

- dangos cefnogaeth gymunedol – dod â phobl a sefydliadau ynghyd mewn partneriaeth i wneud gwahaniaeth cadarnhaol
- darparu buddion sy'n cysylltu materion cymdeithasol/diwylliannol, amgylcheddol ac economaidd
- cefnogi cyflawni blaenoriaethau'r Cynllun Rheoli Parciau Cenedlaethol, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol Llywodraeth Cymru, a strategaethau lleol a chenedlaethol eraill.

Pwyllgor ac Aelodau'r Panel CDC 2022-23

Caiff ceisiadau eu hystyried mewn cyfarfodydd ar y cyd (5 bob blwyddyn fel arfer) o'r canlynol:

- Panel Cyngori Grantiau gyda 9 arbenigwr pwnc, a'r
- Pwyllgor Aelodau Parc Cenedlaethol CDC

Mae'r Panel Cyngori ar Grantiau yn pleidleisio i ddechrau ar geisiadau a gwneir penderfyniadau terfynol gan yr wyth Aelod o'r Awdurdod.

Rydym yn ddiolchgar am y wybodaeth, y mewnwelediad a'r ymrwymiad a ddaw yn sgil pob

Pwyllgor Awdurdod y Parc Cenedlaethol	Panel Cyngori ar Grantiau
Y Cyngorydd Iain McIntosh, Cadeirydd CDC (CS Powys)	Mike Wright Grŵp y Siarter-
Y Cyngorydd Peter Baldwin, Dirprwy Gadeirydd CDC (CBS Blaenau Gwent)	Y Cyngorydd Bernard Watkins Cyngor Cymuned Maescar
Y Cyngorydd Edwin Roderick (CS Powys)	Sarah Coakham Cyfoeth Naturiol Cymru
Y Cyngorydd Jeremy Davies (CBS Merthyr Tudful)	Abi McCullough - Clwyd Powys Archaeological Trust
Y Cyngorydd William Powell (CS Powys)	Andrew King Recordydd Adar Brycheiniog
Y Cyngorydd Ed Jones (CS Powys)	Cyng Chris Walsh, Cyngor Tref Aberhonddu
Yr Athro John Hunt (Llywodraeth Cymru)	David Jones Undeb Amaethwyr Cymru
Dr. Yvonne Howard-Bunt (Llywodraeth Cymru)	Y Cyngorydd Richard Dixon Cyngor Cymuned Llanelly
	Margaret Underwood Sector Gwirfoddol

Trosolwg 2022-23

Dyfarwyd grantiau i 31 o brosiectau newydd yn ystod y flwyddyn, a thalwyd cyfanswm o £87,258 i 29 o'r rhain ac i eraill a ddyfarwyd mewn blynyddoedd blaenorol. Aeth £2,000 (2.3%) i gynhyrchu'r Ffilm Planedau Awyr Dywyll dan arweiniad Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog mewn partneriaeth â Bwrdd Awyr Dywyll Bannau Brycheiniog – gweler crynodeb o'r prosiect isod.

Er bod y byd wedi symud ymlaen ers cyfnodau clo pandemig Covid, mae cymunedau'n dal i wella o'r effeithiau. Cafodd rhai o'r prosiectau a ddechreuodd eleni eu dyfarnu i'w grantiau beth amser yn ôl ond dim ond nawr maen nhw'n gallu dechrau gweithio. Mae costau wedi cynyddu ac mae cyd-destunau wedi newid, felly mae angen addasiadau. Unwaith eto, mae cymunedau'n dangos i ni eu bod yn wydn ac yn benderfynol!

Ochr yn ochr â'r brif raglen CDC, rydym wedi cyflwyno dwy raglen thema arall eleni:

Treftadaeth Adeiledig

I'Yn 2020, dyfarwyd £50,000 i Awdurdod y Parc Cenedlaethol gan Lywodraeth Cymru i gefnogi gwaith a oedd yn gwella'r amgylchedd hanesyddol adeiledig. Gyda chefnogaeth Uwch Swyddog Treftadaeth yr Awdurdod (Cadwraeth Adeiladau) a Swyddog Treftadaeth (Archaeoleg), rheolwyd y rhaglen drwy'r Gronfa Datblygu Cynaliadwy, gan gynnig grantiau o hyd at £5,000 i unigolion a grwpiau cymunedol (gan gefnogi hyd at 50% o gyfanswm y costau) i:

- ymgymryd â gwaith i warchod a gwella asedau treftadaeth
- hyrwyddo atgyweirio adeiladau neu strwythurau o bwysigrwydd pensaernïol neu hanesyddol yn briodol ac yn amserol
- Gwella dehongliad o asedau hanesyddol.

Dros y ddwy flynedd ddiwethaf, dyfarwyd grantiau i 17 o brosiectau ac mae'r rhaglen wedi'i hymrwymo'n llawn. Ysgogodd yr arian a fuddsoddwyd mewn arian cyfatebol gwerth

£112,250, gyda chyfanswm gwerth rhaglen o £162,425. Er y gallai rhywfaint o waith fod wedi digwydd heb y cymorth grant, ni fyddai'r rhan fwyaf o brosiectau wedi mynd rhagddynt.

Roedd deg o'r dyfarniadau grant yn Aberhonddu, ac mae'r rhain wedi gwneud gwelliant amlwg i adeiladwaith ac ymddangosiad adeiladau rhestredig mewn ardaloedd cadwraeth - yn enwedig yn Y Struet. Mae'r gwaith hwn wedi cefnogi cyflawni targedau Cynllun Tref Aberhonddu 20:20 a Chanllawiau Cynllunio Atodol, yn enwedig y rhai yn *Adran 1: Strydwedd ac Adran 3: Manwerthu a'r Farchnad*

Effeithlonrwydd Ynni mewn Adeiladau Cymunedol

Mae adeiladau cymunedol wrth galon bywyd cymunedol, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig. Maent yn galluogi pobl a grwpiau i ddod at ei gilydd i gymdeithasu, chwarae, gwneud, cynllunio, dysgu, dathlu, cynnal digwyddiadau a llawer mwy. Fodd bynnag, gyda chostau ynni yn cynyddu, mae grwpiau rheoli gwirfoddolwyr yn ei chael hi'n anodd cadw adeiladau ar agor. Ochr yn ochr â hyn mae'r argyfwng newid hinsawdd yn ei gwneud yn ofynnol i bob un ohonom leihau ein hallyriadau nwyon tŷ gwydr. Gall camau ymarferol i leihau'r defnydd o ynni fynd i'r afael â'r materion pwysig hyn - diogelu adeiladau ar gyfer y dyfodol a lleihau eu heffaith amgylcheddol.

Dros y 18 mis diwethaf, mae ein rhaglen £50k a ariennir gan Lywodraeth Cymru wedi cefnogi adeiladau cymunedol (neuaddau pentref a chanolfannau cymunedol, pencadlys grwpiau cymunedol, adeiladau a reolir gan gynghorau tref a chymuned) gydag archwiliadau ynni a grantiau bach (am hyd at 50% o gyfanswm y costau) i osod mesurau effeithlonrwydd ynni blaenoriaethol. Mae'r rhain i gyd wedi bod yn ymyriadau cost is fel goleuadau LED, inswleiddio to, falfiau rheiddiadur thermostatig, llusgo pibellau ac ati, yn hytrach na gosodiadau ynni adnewyddadwy, gan gydnabod bod rhaid i ffabrig yr adeilad fod mor effeithlon ag sy'n bosibl o ran ynni cyn y gellir archwilio opsiynau cynhyrchu.

Y gobaith yw y bydd rhagor o adnoddau yn cael eu sicrhau i ddatblygu'r gwaith hwn ymhellach yn 2023-24.

Dangosyddion Perfformiaid Mesurau Albwn

da

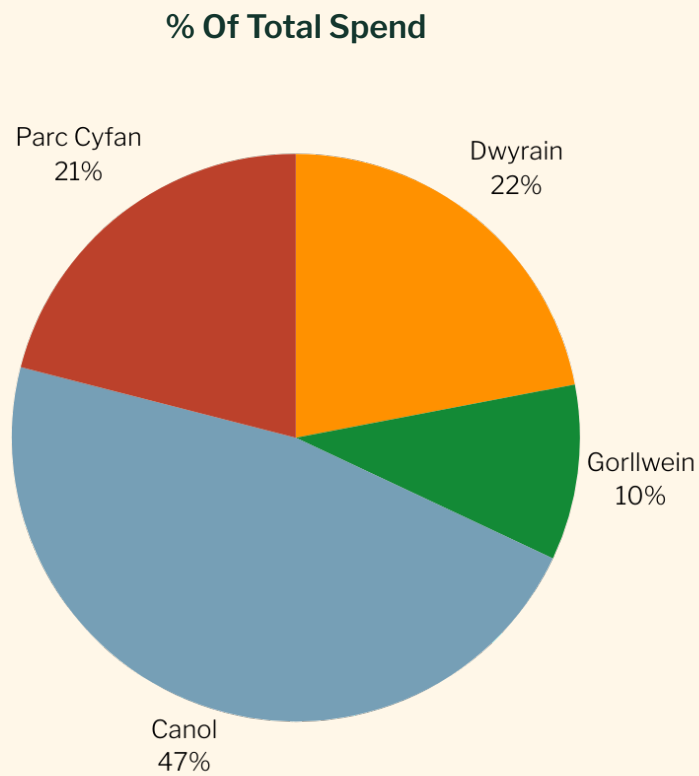
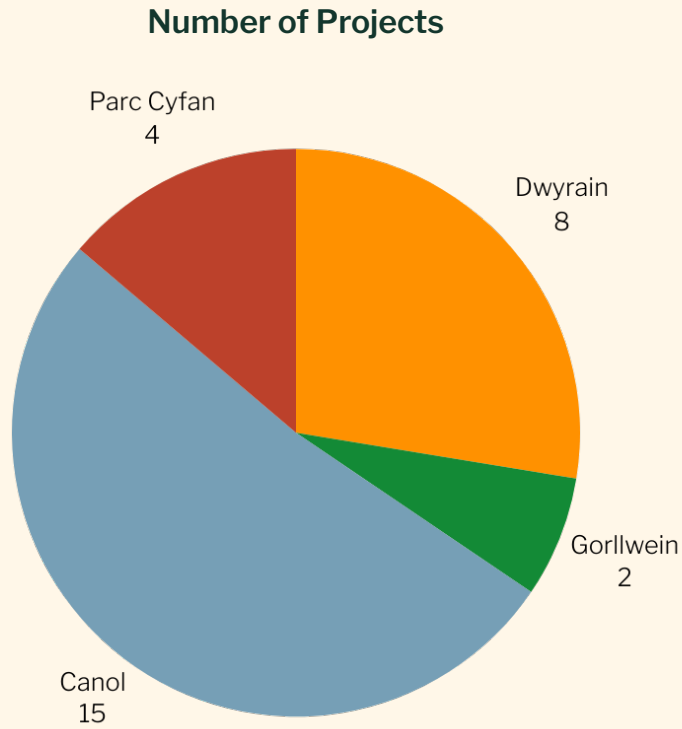
Dangosyddion Perfformiad	Ebrill 2022 – Mawrth 2023
% o'r penderfyniadau ar geisiadau wedi'u cwblhau a hysbyswyd i'r ymgeisydd ar amser – y targed yw 95% o fewn 14 diwrnod i'r Panel ystyried ceisiadau dros £2,000	Hysbyswyd 100% o'r holl geisiadau (o dan a thros £2k) o fewn 14 diwrnod i'r Panel.
O dan £1,000 – 28 diwrnod ar ôl derbyn cais wedi'i gwblhau.	100%
Nifer y swyddi a grëwyd ac a ddiogelwyd (Llawn amser neu ran-amser, gan gynnwys dros dro a pharhaol)	5
Nifer y cyfleoedd gwirfoddoli	4,174 awr

Mesurau Allbwn	Ebrill 2022 – Mawrth 2023
Cyllid a drosglwyddir o ffynonellau eraill	Cymhareb 1: 1.7 (ar grantiau a dalwyd)
Gwerth mewn caredigrwydd a rhoddion gwirfoddol	£41,739
Cyhoedd: Cymhareb breifat o arian cyfatebol	1:6.44
Nifer prosiectau sy'n cefnogi dau neu fwy o egwyddorion allweddol datblygu cynaliadwy fel y nodir yn y canllawiau gweithredol	100%

Mae'r prosiectau a gefnogir yn 2022-23 wedi darparu cyfleoedd gwirfoddoli o fwy na 4,174 awr, sy'n gyfraniad sylweddol i fywyd ar draws y Parc Cenedlaethol.

Taliadau Grant 2022-23

Yn ôl ardal o fewn y Parc Cenedlaethol roedd y gwariant fel a ganlyn:

Grŵp Coetir Cymunedol Llangatwg	£1,306
Pen y Cae – Grwyne Fawr CIC	£2,124
Astudiaeth Ddichonoldeb Neuadd Bentref Pontneddfechan	£4,475
Y Sgil Fawr – Beacons and Surround Crafts	£9,598
Stori Aberhonddu	£5,000
Safle o Bwysigrwydd ar gyfer Cadwraeth Natur Maesgwyn (SINC)	£500
Melin Felin Talgarth	£3,259
Coetir Ty'r Llundw, Crughywel	£1,440
Gŵyl Fwyd Aberhonddu 2022	£900
Criw Craggy, Parc Gwledig Craig y Nos	£3,843
Clwb Cinio Talgarth	£1,363
Theatr Brycheiniog	£2,800
Ffilm Planetariwm Awyr Dywyll	£2,000
Mametz - Reawakened	£5,000
Siop Llangors	£1,025

Effeithlonrwydd Ynni mewn Adeiladau Cymunedol

Neuadd Bentref Llangasty	£1,745
Eglwys y Santes Fair, Aberhonddu	£5,000
Canolfan Gymunedol Gilwern	£1,958
Neuadd y Plwyf Crughywel	£2,544
Neuadd y Dref Aberhonddu	£5,000

Treftadaeth Adeiledig

Neuadd y Farchnad Crucywel – Adfer Façade	£3,625
Tŷ Traphont, Y Struet, Aberhonddu	£2,003
Llanthony History Walks – Taflen Suite	£4,700
Y Ffenestr Grog, Y Struet, Aberhonddu	£5,000
Llyfryn Mannau Cysegredig, Fforwm Hanes Brycheiniog	£1,360
Siop Teganau Clark, Aberhonddu	£5,000
18, Y Struet, Aberhonddu	£1,690
9, Watergate, Aberhonddu	£1,000
Clychau Eglwys Llangynidr	£2,000

Clychau Eglwys Llangynidr

Crynodebau'r Prosiect

Tŷll trôl
Winding hole

BRECON

THEATR

Dragonfly Cruises
Bookings 07831 685 222

THEATRE BASIN

GASWORKS BRIDGE

WATTON BRIDGE

BRYNICH LOCK

Theatre Brycheiniog

1. Coetiroedd Cymunedol Llangatwg

Cyfanswm Grant CDC £7,000 / Taliad Grant Terfynol a wnaed yn 2022-23: £1,306

Yn elusen gofrestredig, mae'r grŵp coetir yn cael ei redeg gan wirfoddolwyr brwdfrydig ac ymroddedig sydd â diddordeb cyffredin mewn coed a chynhyrchion pren. Mae aelodau'n gweithio i hyrwyddo cadwraeth, gwarchod a gwella coetiroedd bach yng nghornel ddeddyreiniol y Parc Cenedlaethol, gan gynnwys safle ar brydles gan y Canal and River Trust. Mae'r gwaith i wella mynediad i'r coetir a gosod toiled compost bellach wedi'i gwblhau, gan alluogi llawer o wahanol grwpiau o bob oed i ymweld a chymryd rhan mewn gweithgareddau.

2. Prosiect Pen y Cae - Grwyne Fawr CIC

Cyfanswm Grant CDC £21,300 / Taliad Grant yn 2022-23: £2,124

Sefydlwyd Cwmni Budd Cymunedol Grwyne Fawr ym mis Ebrill 2015 i wella amgylchedd byw ac ymweld dyffryn Grwyne Fawr. Y prosiect mawr hwn, a gafodd ei oedi gan y pandemig, yw defnyddio ffermdy bach yng Nghoedwig Mynydd Du a arferai gael ei ddefnyddio fel canolfan gweithgareddau awyr agored.

Mae gwirfoddolwyr CIC wedi gweithio'n galed i godi arian a thrafod prydles hirdymor gyda rheolwyr tir Cyfoeth Naturiol Cymru, ac mae gwaith ar y gweill i adfer yr adeilad fel adnodd addysgol a chymdeithasol. Wedi'i bweru gan yr haul ac mewn lleoliad hudolus ac anghysbell, bydd yn cysgu hyd at 12 o bobl (gyda thoiledau bach, cyfleusterau coginio a sychu) ac yn cynnig cyfleoedd eang i ysgolion, myfyrwyr a grwpiau eraill i'w defnyddio bob dydd.

Mae'r contractwyr bellach ar y safle, a'r gobaith yw y bydd croeso i'r ymwelwyr cyntaf yn fuan. Mae'r grŵp wrth ei fodd - meddai Cyfarwyddwr CIC Ian Maberley : "O'r diwedd mae rhywbeth pendant yn digwydd ar ôl yr holl oedi a achosir gan y pandemig a'r broses tynnu allan hir o gael y brydles. Diolch yn fawr iawn i'r tîm CDC am fod gyda ni dros y cyfnod hwn. Bellach mae gennym gyflenwad dŵr wedi'i beiriannu'n iawn, a dylai'r pecyn ynni adnewyddadwy fod yn ei le ym mis Medi. Gallwn ni wir fynd ymlaen!"

3. Astudiaeth Ddichonoldeb - Neuadd Bentref Pontneddfechan

Cyfanswm Grant CDC £4,475

Mae Neuadd y Pentref, adeilad hanesyddol a fu unwaith yn rhan o'r Gwaith Powdwr Gwn lleol, wedi gwasanaethu ei chymuned leol ers blynyddoedd lawer. Ar brydles gan Gyngor Sir Powys, dyma'r unig fan cymunedol yn y pentref, ar ôl i'r ysgol a neuadd yr eglwys gau. Mae hefyd yn adnodd cyflenwi pwysig ar gyfer y darparwyr gweithgareddau awyr agored sy'n gweithio yn yr Ardal Rhaeadrau boblogaidd, gydag amcangyfrif o 300,000 o bobl yn ymweld â nhw bob blwyddyn.

Cefnogodd y grant ymgynghoriad helaeth gyda'r gymuned leol a defnyddwyr y Neuadd i nodi'r gwaith a'r camau gweithredu sydd eu hangen i wneud y mwyaf a

gwireddu potensial y cyfleuster hwn sydd mewn sefyllfa dda. Mae'r adroddiad a'r argymhellion sy'n deillio o hyn yn cael eu hystyried gan y grŵp rheoli i lywio'r camau nesaf.

4. Crefftau'r Bannau a'r Ardal - Y Sgil Mawrll

Cyfanswm Grant CDC £9,598

Mae'r Sgil Fawr yn gweithio gyda chymunedau yng Nghanolbarth a De Cymru a Swydd Henffordd, i rannu a datblygu sgiliau creadigol ac ymarferol trwy weithdai crefft traddodiadol a chyfoes. Darperir gweithdai am ddim neu gost isel i gyfranogwyr - mae hygyrchedd yn egwyddor sylfaenol i'r grŵp, yn ogystal â ffocws ar gynnwys pobl ag anableddau, pobl â phroblemau iechyd meddwl, pobl sy'n unig ac yn ynysig - hybu lles a hyrwyddo rhyngweithio cadarnhaol, yn ogystal â dealltwriaeth amgylcheddol trwy sgiliau ailgylchu a chrefftau traddodiadol - "mae pawb yn haeddu llais ac mae ganddo rywbeth i'w gyfrannu".

Cefnogodd y grant CDC raglen 30 wythnos o weithdai mewn ystod o ganolfannau ac orielau cymunedol, gan arwain at ddigwyddiad Dathlu Wythnos Grefftau a stiwdios agored ym mis Mehefin 2022. Roedd lleoliadau'n gwerthfawrogi'r hyrwyddiad a'r cyhoeddusrwydd - "Roedd yn wych cael pobl yn dod i'r oriel yn benodol eisoes yn y gofod o gael diwrnod allan yn edrych ar gelfyddyd, roedd sgysiau yn llawer mwy o ffocws ar gelfyddyd, ac roedd pobl yn mwynhau'r llwybr a diwrnod allan celf. Roedd yn bendant yn annog gwerthiant hefyd, roedd pobl yn barod i brynu rhywfaint o waith celf os oedden nhw'n gweld rhywbeth roedden nhw'n ei hoffi ar y llwybr." Oriol Ardent, Aberhonddu

5. Rhwydwaith Stori Aberhonddu

Cyfanswm Grant CDC £5,000

Sefydlwyd y Rhwydwaith yn 2018 i feithrin cydweithio rhwng sefydliadau treftadaeth a diwylliannol, busnesau a gwirfoddolwyr Aberhonddu. Mae'n gweithio gydag eraill i godi ymwybyddiaeth o dreftadaeth gyfoethog y dref a bywiogrwydd ei bywyd diwylliannol ac artistig i gryfhau hunaniaeth a hynodrwydd Aberhonddu.

Dros y flwyddyn ddiwethaf, mae'r grŵp wedi canolbwyntio ar weithio gyda gwirfoddolwyr cymunedol i recordio straeon fideo a phodlediadau am dreftadaeth a diwylliant Aberhonddu - gan greu hanes llafar dwyieithog o'r dref. Mae wedi sefydlu gwefan (www.breconstory.wales / www.storiaberhonddu.cymru) sy'n cynnwys cynnwys ffynhonnell agored eang y gellir ei rannu i annog y gymuned leol ac ymwelwyr i ddysgu am dreftadaeth, diwylliant a chelfyddydau Aberhonddu a'u harchwilio.

Helpodd y grant CDC y Rhwydwaith i recriwtio a chefnogi rhagor o wirfoddolwyr, gan roi hyfforddiant sgiliau digidol proffesiynol, mentora a sesiynau cymheiriaid parhaus iddynt i ymarfer y sgiliau hyn, gan helpu i fagu hyder i greu a rhannu straeon.

Mae'r llwyddiannau yn ystod y flwyddyn ddiwethaf yn cynnwys:

- Cwblhau a phostio 5 stori newydd ar y tudalennau gwe: Llawenydd Jazz, Dathlu'r Gofeb Gatrawd, hyrwyddo Band Tref Aberhonddu, Aberhonddu gyda Bells ymlaen, Beth sydd mewn enw?
- Ceisiadau pellach gan grwpiau cymunedol i ddatblygu fideos hyrwyddo (yn dilyn llwyddiant Band y Dref) – e.e., Brecon Mountain Rescue, Brecon Mind, Royal Voluntary Service.
- Straeon fideo am y sgysiau misol a drefnwyd gan Y Gaer a Chymdeithas Brycheiniog a Chyfeillion yr Amgueddfa yn cynnwys eitemau o gasgliadau Y Gaer.
- Sesynau rhagarweiniol ar adrodd straeon digidol ar gyfer Prosiect Hanes Llafar Wcreineg De Powys
- Datblygu rhestrau a thafleini ar-lein 'Beth Sydd Ymlaen'.

6. Safle o Bwysigrwydd ar gyfer Cadwraeth Natur Maesgwyn (SINC)

Cyfanswm Grant CDC £500

Mae Maesgwyn yn Safle o Bwysigrwydd ar gyfer Cadwraeth Natur a Choetir Lled-naturiol Hynafol ger Talgarth mewn perchnogaeth breifat. Cafodd ei asesu gan Swyddogion arbenigol Awdurdod y Parc Cenedlaethol fel rhan o'u hadolygiad parhaus o safleoedd SINC a nodwyd gwaith hanfodol i sicrhau cyflwr da ar gyfer adfer natur. Cefnogodd y grant CDC arolwg llawn o'r holl goed dros 5 metr o waith diogelwch hanfodol i un goeden ar y llwybr mynediad i'r prif safle.

7. Melin Talgarth

Cyfanswm Grant CDC £3,259

Wedi'i agor 12 mlynedd yn ôl a'i redeg yn gyfan gwbl gan wirfoddolwyr, Melin Talgarth yw'r unig felin ddŵr weithredol yn y Parc Cenedlaethol. Mae'n hyrwyddo bwyd a gynhyrchir yn lleol gyda'i flawd carreg, becws traddodiadol a chaffi teuluol sy'n cael ei redeg, ac mae'n atyniad poblogaidd i ymwelwyr. Mae blawd cyflawn arobryn yn cael ei falu gan wirfoddolwyr bedwar diwrnod yr wythnos, gan ddefnyddio grawn sy'n dod mor lleol â phosibl i'r felin, gan gynnwys gwenith treftadaeth Cymru, Hen Gymro.

Yn ystod y pandemig, agorwyd gardd glan yr afon y Felin yn rhad ac am ddim i'r gymuned ac ymwelwyr, a daeth yn fan cyfarfod poblogaidd – a llawer o bobl leol yn ei darganfod am y tro cyntaf. Ers hynny, mae gwirfoddolwyr y felin wedi agor rhan anhygyrch o'r ardd, gan roi golygfeydd newydd trawiadol o raeadrau Creigiau Talgarth ar Afon Ennig. Gall ymwelwyr sydd â nam ar eu golwg fwynhau synau'r afon a'r lleddf, a rhythm yr olwyn ddŵr wrth iddi droi.

Un o flaenoriaethau'r grŵp yw gwneud y Felin yn fwy croesawgar i ymwelwyr, creu manau awyr agored cyfforddus a diogel i fwynhau bwyd a diod o gaffi a becws y Felin, neu i ymlacio a chymryd yr amgylchedd hardd yn unig. Galluogodd y grant i brynu seddi a byrddau awyr agored, gan ddarparu capasiti ychwanegol i ymwelwyr a'r gymuned leol fwynhau gerddi glan yr afon ac iard fynediad groesawgar y Felin.

Dywedodd Cadeirydd Ymddiriedolwyr y Felin, Mike Goode : “Roedd y grant CDC yn ein galluogi i brynu dodrefn newydd ar gyfer gardd y Felin sydd wedi arwain at yr ardal yn cael ei mwynhau gan ymwelwyr i raddau llawer mwy nag yr oedd o’r blaen. Rydyn ni wrth ein boddau gyda’r ffordd y mae’n edrych nawr, yn enwedig y grwpiau bach o fyrddau metel a chadeiriau gyda pharasolau gwyrdd. Mae’r rhain yn caniatáu i bobl eistedd y tu allan hyd yn oed pan mae’n gwlychu ... yn enwedig yr haf hwn! Diolch unwaith eto i’r tîm CDC, roeddech chi’n help mawr i ni. Roedd eich cyngor a’ch gweithgaredd yn amhrisiadwy.”

8. Coetir Ty’r Llundw, Crughywel - Cymoedd Gwyrdd Llangatwg CIC

Cyfanswm Grant CDC £3,570 / Taliad grant yn 2022-23: £1,440

Wedi’i sefydlu yn 2009 i fynd i’r afael â newid hinsawdd ar lefel leol, enillodd y grŵp gystadleuaeth Strydoedd Gwyrdd Nwy Prydain, gan ddod yn Bentref Gwyrddaf y DU. Ers hynny, mae CGLI hefyd wedi ymgymryd â rheoli coetiroedd cymunedol fel gweithgaredd craidd, ac mae’n prydlesu coetir Ty’r Ash o Ystâd Glanusk, gan weithio mewn partneriaeth â Choetiroedd Cymunedol Llangattock i reoli’r safle sy’n rhedeg ochr yn ochr ag afon Wysg yng Nghrughywel . Mae’n gyfagos i’r man gwyrdd a ddefnyddir ac a reolir gan y Cyngor Tref sef y Bull Pit ac mae’r llwybr troed cyhoeddus sy’n rhedeg trwy’r ddau safle yn boblogaidd iawn gyda phobl leol ac ymwelwyr.

Mae CGLI wedi bod yn gweithio gyda Swyddogion Awdurdod y Parc Cenedlaethol a gwirfoddolwyr i reoli rhywogaethau ymledol a gwneud gwelliannau eraill ar y safle. Mae hyn wedi cynnwys clirio Balsam yr Himalaya a reolir yn dda, atgyweirio ac agor llwybrau, a rheoli coetiroedd. Mae’r grant CDC yn cefnogi clirio ardaloedd o dyfiant garw yn barhaus (drain/danadl / balsam/cyrs Himalayaid) i greu dolydd ochr yn ochr â llwybr troed Glanusk ar gyfer defnydd cymunedol ac i hyrwyddo mwy o fioamrywiaeth.

9. Gŵyl Fwyd Aberhonddu 2022

Cyfanswm Grant CDC £900

Bellach yn ei 26ain flwyddyn, cynhelir y digwyddiad blynyddol hwn yn Neuadd y Farchnad, gan ddod â chynhyrchwyr bwyd a diod gorau ynghyd o ardal y Parc Cenedlaethol a de Cymru. Mae hyn yn codi ymwybyddiaeth o’r hyn sydd ar gael ac yn gwneud cysylltiadau uniongyrchol a hirhoedlog rhwng defnyddwyr a chynhyrchwyr lleol. Mae’r Wyl yn rhan boblogaidd o raglen ddigwyddiadau flynyddol Aberhonddu, gan ddod â llawer o bobl i’r dref - mae pob busnes lleol yn elwa o fwy o ymwelwyr, gan adrodd yn gyffredin mai dyma ddiwrnod manwerthu prysuraf y flwyddyn.

Trefnwyd digwyddiad 2022 gyda mwy na 50 o arddangoswyr yn cymryd rhan. Roedd yna arddangosiadau coginio a blasu dosbarth meistr hefyd, a 6 côr lleol yn perfformio drwy gydol y dydd. Mae’r Wyl yn hyrwyddo Aberhonddu fel Tref Farchnad, yn cyfrannu at gyflawni camau gweithredu yn y Cynllun Tref (Manwerthu a Marchnad) a Strategaeth Bwyd Cymunedol Cymru - gan annog cynhyrchu a chyflenwi bwyd o ffynonellau lleol yng Nghymru.

10. Criw Craggy, Parc Gwledig Craig y Nos

Grant CDC £4,760 / Taliad grant yn 2022-23: £3,843

Wedi'i sefydlu gan wirfoddolwyr Parc Gwledig Craig y Nos dros 10 mlynedd yn ôl, mae Criw Craggy yn grŵp cymunedol annibynnol. Maent wedi sefydlu Gardd Gymunedol llwyddiannus ar y safle ac yn cynnal partion gwaith wythnosol i'w ddatblygu a'i chynnal fel ffocws ar gyfer ymgysylltu â'r gymuned leol, ac i wella'r amgylchedd a'r cyfleusterau a ddarperir yn y Parc Gwlad.

Mae'r grŵp wedi codi arian dros y blynyddoedd i brynu offer garddio, gosod gwelyau uwch, manau eistedd, llwybrau cyfeillgar i gadeiriau olwyn, a sied storio. Maent wedi defnyddio'r adnoddau hyn i ymgysylltu â'r gymuned leol i gymryd rhan mewn gweithgarwch garddwriaethol a gweithio gyda grwpiau cymunedol eraill i ddarparu cyngor ar fywyd gwyllt, offer, ystlumod a chreu blychau adar. Maent hefyd yn cynnal diwrnodau ffoaduriaid a diwrnodau gweithgareddau yn rheolaidd i deuluoedd lleol, yn gweithio gyda phobl sy'n cael eu cefnogi gan grwpiau Mind a dementia ac wedi cyflwyno gŵyl adrodd straeon a cherddoriaeth yn y Parc Gwlad.

Galluogodd y grant CDC hwn i'r grŵp brynu polytwnnel hygyrch ac offer ychwanegol i'r rhai sy'n gweithio ar y safle, gan ddarparu amddiffyniad rhag glaw a gwynt i alluogi garddio a dysgu ddigwydd beth bynnag fo'r tywydd - yn arbennig o bwysig wrth ymgysylltu ag unigolion bregus. Bydd y polytwnnel hefyd yn ymestyn y tymor tyfu ac yn cynyddu ystod ac argaeledd cynnyrch.

11. Clwb Cinio Talgarth

Cyfanswm Grant CDC £1,362

Roedd clwb cinio llwyddiannus a phoblogaidd yn rhedeg yn Neuadd y Dref Talgarth am 38 mlynedd ond ni ail-agorodd ar ôl Covid. Gadawodd hyn fwlch yn y ddarpariaeth ac roedd pobl hŷn, ynysig yn colli'r cyfle i gwrdd ag eraill mewn lle cynnes a chroesawgar yn rheolaidd, gyda llawer yn colli hyder i adael eu cartrefi.

Ym mis Chwefror 2023, daeth gwirfoddolwyr at ei gilydd i ail-lansio Clwb Cinio Dydd Mawrth yn Neuadd y Dref gwbl hygyrch - cefnogodd y grant CDC brynu eitemau allweddol o offer cegin. Ers hynny, mae pobl sy'n bwyta wedi bod yn cwrdd yn fisol i rannu bwyd, cymdeithasu, dysgu am weithgareddau a gwasanaethau lleol, gwrandao ar siaradwyr gwadd - a theimlo'n rhan o'u cymuned eto. Mae mentrau fel hyn yn cael effaith enfawr ar les - gan roi ymdeimlad o bwrpas a chysylltiad i bawb sy'n rhan o'r gwaith.

Dywedodd Anna Weston, gwirfoddolwr y clwb, "Mae'r grant gan CDC wedi ein galluogi i ailgychwyn y Clwb Cinio a symud ymlaen gyda chyfarfodydd misol rheolaidd. Gallem dalu am hyfforddiant staff ac roeddem yn gallu diweddarau ac adnewyddu'r offer cegin. Mae'r gair wedi lledaenu am y cinio, ac rydym yn cael ymwelwyr o ardal eang gyda llawer o sylwadau cadarnhaol, nid yn unig am y bwyd ond hefyd faint mae pobl yn gwerthfawrogi lle cyfeillgar i fwyta a siarad."

12. Theatr Brycheiniog, Aberhonddu

Cyfanswm Grant CDC £10,005 / Taliad grant yn 2022-23: £2,800

Theatr Brycheiniog yw prif leoliad celfyddydau perfformio Canolbarth Cymru, gan ddarparu gofod dinesig artistig i gymunedau ac ymwelwyr. Mae'n cynnal rhaglenni celfyddydol eang a chynhwysol (theatr, dawn, cerddoriaeth, sgysiau, comedi ac ati), gan gynnwys digwyddiadau a gweithgareddau yn benodol ar gyfer pobl ifanc, teuluoedd a chynulleidfaoedd a allai fod â gofynion mynediad ychwanegol. Mae prif awdudoriwm y Theatr yn eistedd hyd at 478, ac mae stiwdio ymarfer/ystafell ddigwyddiadau hefyd gyda llawr egin, oriel, bar a chaffi ar ochr camlas. Mae ei gyntedd a'i gylchrediad wedi'u huwchraddio'n ddiweddar i ddarparu profiad llawer mwy croesawgar. Mae'r gofod hefyd yn adnodd hanfodol ar gyfer y nifer o grwpiau celfyddydol gweithredol yn yr ardal - gan gynnwys Theatr Fach Aberhonddu, Ballet Gŵyl Aberhonddu, Gŵyl Jazz Aberhonddu, y Westenders, CFFI, Gŵyl Baróc, ysgolion a grwpiau ieuenctid.

Yn ddiweddar, ymgynghorodd y Theatr â'r gymuned ehangach hon (a busnesau lleol, ysgolion, y Cyngor Tref, Grwpiau Ffermwyr Ieuenctid ac ati) i ddatblygu Adroddiad a Pholisi Dehongli - gan edrych ar sut y gellid diweddar arddangosfeydd yn yr adeilad a'u gwneud yn fwy perthnasol i anghenion a diddordebau cymunedol. Mae'r grant CDC yn cefnogi arddangosfa barhaol newydd yn ardal y caffi ar y llawr gwaelod - llinell amser graffig ddwyieithog sy'n cofnodi ac yn dathlu hanes theatrig Aberhonddu hyd at ddiwylliant presennol y theatr. Bydd y llinell amser yn tywys ymwelwyr i fynyr grisiau i Lefel 3 i ddarganfod mwy, archwilio ac ymuno ag unrhyw agwedd ar weithgaredd a chreadigrwydd grwpiau.

13. Ffilm Planetariwm Awyr Dywyll - Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

Mae gan y Parc Cenedlaethol rai o'r awyr dywyll o'r ansawdd uchaf yn y DU. Yn 2013, ymunodd Awdurdod y Parc Cenedlaethol â Chymdeithas Parc Bannau Brycheiniog i wneud cais i'r Gymdeithas Awyr Dywyll Ryngwladol i wneud y Parc Cenedlaethol cyfan yn Warchodfa Awyr Dywyll Ryngwladol a daeth y pumed cyrchfan yn y byd (a'r cyntaf yng Nghymru) i gael ei hachredu. Mae Bwrdd Awyr Dywyll Bannau Brycheiniog yn cefnogi'r warchodfa awyr dywyll ac yn cynnwys Awdurdod y Parc, Cymdeithas Parc Bannau Brycheiniog, Cymdeithasau Seryddol Lleol, busnesau lleol, a sefydliad Cadwraeth Natur ac Ymchwil.

Yn 2022, sicrhawyd cyllid ar gyfer planetariwm chwyddadwy symudol a thafunydd o'r radd flaenaf. Mae'n gwbl hygyrch a gall ddarparu ar gyfer cadeiriau gwithio a chadeiriau olwyn. Mewn partneriaeth â Chymdeithas Seryddol Brynbuga, rhoddwyd 94 o sioeau planetariwm yn ystod y flwyddyn ddiwethaf i ysgolion, cymunedau lleol ac mewn digwyddiadau gyda chyfanswm o 6,258 o bobl yn cymryd rhan.

Cefnogodd y grant CDC ddatblygiad ffilm ragarweiniol dwyieithog newydd ar gyfer y sioe blanedol - yn benodol ac yn berthnasol i Fannau Brycheiniog. Mae'n helpu'r rhai sy'n mynychu i ddeall, gwerthfawrogi a diogelu ein hawyr dywyll a'i rôl wrth gefnogi iechyd pobl a chreaduriaid nosol sydd angen nosweithiau tywyll i fforio, hela a mudo. Mae'n dangos yn glir yr effaith negyddol y gall llygredd golau ei achosi a bydd yn cynnwys awgrymiadau ymarferol ynghylch sut y gall pobl leihau eu llygredd golau.

14. Mamtez: Reawakened - DerynCoeh Cyf.

Cyfanswm Grant CDC £10,000 / Taliad grant yn 2022-23: £5,000

Fel rhan o ddigwyddiadau coffáu'r Rhyfel Byd Cyntaf yn 2014, llwyfannodd National Theatre Wales gynhyrchiad clodfawr o ddrama Owen Sheers Mamtez (sydd bellach ar faes llafur drama Safon Uwch CBAC) mewn safle coetir hynafol ger Brynbuga. Ei thema yw'r ymosodiad ar goed Mametz o'r 38ain gatrawd (Gymreig) yn Ffrainc yn 1914, lle cafodd 4,000 eu lladd neu eu hanafu, a rhoddodd gipolwg byw i gynulleidfaoedd ar fywyd – a marwolaeth – yn ffosydd a meysydd brwydr y Somme.

Ers 2014, bu galw mawr am ail-lwyfannu'r darn, ac mae bellach yn fwriad i wneud hyn ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog mewn cydweithrediad â Theatr Brycheiniog a phartneriaid lleol a chenedlaethol eraill.

Mae'r grant CDC yn cefnogi Ymchwil a Datblygu cychwynnol, gan ddatblygu'r cysyniad creadigol ar gyfer cynulleidfaoedd newydd, deall yr ystyriaethau ymarferol sydd eu hangen i lwyfannu'r prosiect, adeiladu partneriaethau cyflenwi, a galluogi cyflwyno ceisiadau i gael eu cyflwyno ar gyfer ariannu'r cynhyrchiad terfynol. Bydd y tîm yn cynnal asesiadau effaith amgylcheddol i reoli unrhyw effeithiau negyddol posibl.

Y gobaith yw y bydd y cynhyrchiad yn sicrhau bod llawer mwy o bobl yn clywed ac yn gwybod am rôl Cymru yn y Rhyfel Byd Cyntaf, yn cynnig cyfleoedd cyfranogi a datblygu sgiliau i bobl leol (yn enwedig pobl ifanc), galluogi pobl i brofi perfformiad theatrig cwbl ddwyieithog, a hyrwyddo'r BBNP fel cyrchfan i ymwelwyr – gan ddod â manteision i fusnesau lleol.

15. Siop Llangors

Cyfanswm Grant CDC £1,025

Caeodd y siop olaf yn Llangors yn 2005. Yn 2018, dechreuodd tîm o wirfoddolwyr weithio ar ymgynghori a chodi arian ar gyfer siop gymunedol dan berchnogaeth a rheoledig, a chroesawodd ei gwsmeriaid cyntaf ym mis Tachwedd 2021. Wedi'i leoli drws nesaf i'r Ganolfan Ieuenctid a Chymunedol, mae'r siop a'r caffi ecogyfeillgar yn ganolbwynt cymdeithasol i bob aelod o'r cymunedau o amgylch Llyn Llangors. Mae gan y siop reolwr cyflogedig, ond mae'r rhan fwyaf o'r gwaith yn cael ei wneud gan dîm brwdfrydig o 60 o wirfoddolwyr lleol.

Mae wedi bod yn hanfodol bod yr incwm yn cael ei gynyddu i'r eithaf yn ystod cyfnodau brig yr ymwelwyr, a buan y daeth yn amlwg nad oedd y peiriant golchi llestri domestig (gyda chylch golchi 2+ awr) a brynwyd yn wreiddiol yn gallu cadw i fyny ag arfer y caffi. Roedd y grant CDC yn cefnogi prynu peiriant golchi llestri masnachol sy'n effeithlon o ran ynni gyda chylch o lai na 15 munud, gan helpu i sicrhau bod gan y siop ddyfodol sy'n gynaliadwy yn ariannol.

18, Y Struet, Aberhonddu

Effeithlonrwydd Ynni mewn Adeiladau Cymunedol

Mae'r prosiectau hyn yn cefnogi'r Nodau Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol canlynol: Cymru Lewyrchus, Cymru Gydnerth, Cymru Iachach, Cymunedau Cydlynol, Cymru Gyfrifol yn fyd-eang.

16. Stôf Tanwydd Effeithlon o Ynni - Neuadd Bentref Llangasty

Cyfanswm Grant CDC £1,745

Mae'r Neuadd yn gyfleuster cymunedol poblogaidd ar gyfer pentrefi Llangasty, Pennorth, Tallyllyn a Scethrog, a ddefnyddir yn rheolaidd gan grwpiau cymunedol lleol ar gyfer amrywiaeth o ddiwyddiadau a gweithgareddau. Oherwydd ei leoliad unigryw sy'n edrych dros Lyn Llangors, mae cerddwyr a thwristiaid hefyd yn ymweld yn rheolaidd. Yn dilyn ymgynghoriad cymunedol ac arolwg effeithlonrwydd ynni a gynhaliwyd gan Severn Wye, mae cynllun hirdymor wedi'i lunio sy'n edrych ar wneud gwelliannau i wresogi, inswleiddio, cyfleusterau cegin a storio. Roedd Cam 1 y cynllun yn golygu disodli'r tân agored poblogaidd presennol (sy'n colli 60% o wres drwy'r simnai) gyda stôf danwydd gadarn. Er y gall llosgwyr coed gyfrannu at lygredd trefol, mae'r effaith mewn ardaloedd gwledig yn sylweddol is. Bydd pren tymhorol lleol yn cael ei ddefnyddio.

Mae'r grŵp yn falch iawn o fod wedi cymryd y cam cyntaf ar y cynllun i wella cynaliadwyedd y neuadd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Maent hefyd wedi:

- Mae tân wedi'i lanhau o gwmpas gyda 90+ mlynedd o bren a mwg glo wedi'i fewnforio.
- dull diogel o ddefnyddio pren lleol i ddarparu gwres sylfaenol yn y neuadd
- lefel dderbyniol o wresogi sy'n galluogi ein cwsmeriaid hŷn i deimlo'n gyfforddus yn y neuadd
- Gwella ansawdd aer yn y neuadd
- cyflogi busnesau lleol i wneud y gwaith

Dywedodd yr Aelod o'r Pwyllgor, Ann Reese, "Yn ystod y cyfnodau oer cyn ac ar ôl y Nadolig, gohiriodd Sefydliad y Merched a'r grŵp celf eu cyfarfodydd yn y neuadd a symud i neuaddau lleol eraill. Cyn gynted ag y gosodwyd y stôf, dychwelon nhw i Neuadd Llangasty ac maent wedi mynegi eu hyfrydwch gyda'r llosgwr coed. Bu cynnydd yn nifer yr ymholiadau am logi'r neuadd. Bydd mwy o ddefnydd o'r neuadd yn sicrhau ei bod yn goroesi'n hirdymor."

17. Goleuadau LED a Boeler Ynni Effeithlon - Eglwys y Santes Fair, Aberhonddu

Cyfanswm Grant CDC £5,000

Gyda'i Thŵr Buckingham, sy'n 900 mlwydd oed, mae Eglwys y Santes Fair yn adeilad amlwg yng nghanol Aberhonddu ac yn rhan annatod o fywyd y dref. Yn ogystal â darparu cyfleoedd i addoli, mae Caffi'r Tŵr yn yr eglwys (ar agor 9-4 Llun-Sadwrn) yn lleoliad a man cyfarfod poblogaidd i lawer o grwpiau cymunedol.

Cynhaliodd Asiantaeth Ynni Hafren a Gwy archwiliad effeithlonrwydd ynni o'r adeilad ym mis Mawrth 2022 a chyflwynwyd ystod o opsiynau. Pwynt sbarduno o ran effeithlonrwydd

ygni yw pwynt o fewn adeilad/sefydliad lle mae newid ar fin digwydd, gan gynnig cyfleoedd i wneud gwelliannau arbed ynni. Yn ffodus, roedd yr archwiliad yn cyd-daro ag angen brys i ddisodli boeler nwy diffygiol. Roedd rheolwyr Tower Café hefyd yn cwyno am gostau rhedeg uchel a swyddogaeth wael y system goleuadau bresennol.

Cefnogodd y grant CDC i:

- a. Osod goleuadau LED, amcangyfrifir i leihau defnydd pŵer goleuo'r adeilad o leiaf 70%.
- b. Osod boeler nwy ynni effeithlon newydd gyda thechnoleg dad-awyru. Mae hyn yn cael gwared ar aer ac ocsigen toddedig o ddŵr y system wresogi gan ganiatáu gwell effeithlonrwydd y cyfnewidydd gwres. Gall hefyd wella hyd oes boeleri, pypiau a rheiddiaduron. Amcangyfrifir y bydd ychwanegu'r de-awyrydd at y boeler newydd yn arwain at arbedion ynni o 10%.

Bydd y gwaith yn helpu i sicrhau bod yr adeilad yn cael ei gynnal ar lefel wresogi a goleuo derbyniol a phriodol i wella profiad defnyddwyr ac ymwelwyr. Bydd hefyd yn helpu i gynnal adeiladwaith yr adeilad canoloesol.

18. Goleuadau LED Canolfan Gymunedol Gilwern – Cyngor Cymuned Llanelly

Cyfanswm Grant CDC £1,958

Mae Cyngor Cymuned Llanelly yn berchen ar ac yn rheoli'r Ganolfan Gymunedol a'r Caeau Chwarae yn Gilwern, gan gynnal llyfrgell a hyb cyngor cymunedol yr awdurdod lleol ynghyd â llawer o ddigwyddiadau a gweithgareddau a gynhelir gan drigolion, clybiau a sefydliadau lleol.

Ym mis Mawrth 2022, cynhaliwyd archwiliad ynni o'r adeilad gan Y Cymoedd Gwyrdd. Roedd y grant CDC yn cefnogi ailosod y goleuadau presennol yn flaenoriaeth uchel gyda lampau LED, gan arwain at arbed ynni o 40%. Bydd hyn yn cael ei fonitro.

19. Ffenestri Newydd Ynni Effeithlon - Neuadd y Plwyf Crughywel

Cyfanswm Grant CDC £2,544

Gerllaw Eglwys Plwyf Sant Edmund yng nghanol y dref, mae Neuadd y Plwyf 1904 (sy'n eiddo i Elusen y Parish House) yn cael ei defnyddio'n dda gan grwpiau cymunedol. Nododd archwiliad effeithlonrwydd ynni a gynhaliwyd gan Asiantaeth Ynni Hafren Gwy fod unedau gwydrog dwbl wedi'u selio yn cymryd lle'r ffenestri presennol fel cam blaenoriaeth. Mae Pwyllgor y Neuadd wedi ymgysylltu'n weithredol â'r archwiliad ac mae wedi ei ddefnyddio i ddatblygu ei Gynllun Effeithlonrwydd Ynni Strategol ei hun i fwrw ymlaen ag argymhellion ar wresogi, goleuo ac inswleiddio mewn camau a gynlluniwyd.

Cafodd y ffenestr ei newid gan gontractwr o Frynmawr ac mae wedi cael effaith gadarnhaol sylweddol ar unwaith ar gostau gwresogi a chynnal a chadw ac allyriadau nwyon tŷ gwydr.

20. Neuadd y Dref Aberhonddu – Cyngor Tref Aberhonddu

Cyfanswm Grant CDC £5,000

Mae 15 Cynghorydd etholedig y Cyngor yn gwasanaethu 4 ward Aberhonddu, gan reoli ystod o wasanaethau a chydlyn digwyddiadau drwy gydol y flwyddyn o'u canolfan Neuadd y Dref yng nghanol y dref. Ym mis Mehefin 2022, cymeradwyodd a chyhoeddodd y Cyngor Gynllun Gweithredu ar Argyfwng Hinsawdd.

Mae Neuadd y Ddinas wedi meddiannu'r un safle ers 700 mlynedd ac wedi cael llawer o newidiadau - cwblhawyd y gwaith adnewyddu sylweddol diweddaraf ym 1888 gan greu Siambr y Cyngor ar y llawr gwaelod a'r Theatr ar y llawr cyntaf.

Cynhaliodd Asiantaeth Ynni Hafren Gwy archwiliad ynni yn 2022 gan nodi camau gweithredu blaenoriaeth. Roedd y grant CDC yn cefnogi gosod inswleiddio llofft, falfiau rheiddiadur thermostatig, uwchraddio boeleri, a lapio pibellau gwaith. Mae'r Cyngor hefyd wedi disodli'r goleuadau presennol gyda LEDs. Gwnaed yr holl waith gan gontractwyr lleol a bydd yn arwain at lai o gostau gweithredol / defnydd o danwydd ffosil a gwell cysur i ddefnyddwyr adeiladu.

Treftadaeth Adeiledig

Mae'r prosiectau hyn yn cefnogi'r Nodau Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol canlynol: Cymru Lewyrchus, Cymru Gydnerth, Cymunedau Cydlynol, Diwylliant Bywiog a'r Gymraeg

21. Neuadd y Farchnad Crughywel – Adfer Façade

Adeiladwyd Neuadd Farchnad Crughywel drawiadol, nodwedd Stryd Fawr restredig Gradd II* a restrwyd yn fawr, gan Ddug Beaufort ym 1833-34, gan wasanaethu'n wreiddiol fel neuadd dref yn ogystal â marchnad. Ers 2007, mae wedi cael ei brydlesu i ac yn cael ei reoli gan Ymddiriedolaeth Neuadd y Farchnad, ymddiriedolaeth elusennol.

Roedd angen gwaith cynnal a chadw ar ffasâd yr adeilad, gan gynnwys glanhau'r maen i gael gwared ar ddeunydd wyneb diangen neu niweidiol ac i ddatgelu cyflwr y garreg. Gwnaed atgyweiriadau i unioni pydredd cerrig strwythurol, gan ddefnyddio cymysgedd mortar calch i gyd-fynd â'r patina cerrig presennol, a chafodd y ffenestri sash eu hailwampio a'u paentio.

22. Tŷ Traphont, Y Struet, Aberhonddu

Cyfanswm Grant CDC £4,716 / Taliad grant yn 2022-23: £2,713

Mae'r eiddo rhestredig Gradd II o ddechrau'r 19eg ganrif yn rhif 98 a 99 o eiddo'r Struet yn eiddo preifat. Gyda'i gilydd, fe'u gelwir yn 'Dŷ Traphont' - gyda llythrennau ar draws blaen yr adeiladau yn cyfeirio at y draphont a oedd unwaith wedi cau ond sydd bellach wedi'i dymchwel 1867 Traphont Rheilffordd Castell-nedd ac Aberhonddu dros afon Honddu a'r Struet. Roedd y rheilffordd yn rhan annatod o hanes a thwf Aberhonddu, ac roedd y draphont yn strwythur pwysig a mawreddog o fewn y dref. Yr unig dystiolaeth sy'n weddill o fodolaeth y draphont ar wahân i waliau cerrig aneglur, yw'r llythrennau Viaduct House.

Mae uned siop ar y llawr gwaelod o 98, gyda llety uwchben. Mae llawr gwaelod 99 yn cael ei osod i Theatr Fach Aberhonddu tra bod y lloriau uchaf yn cael eu rhentu'n breifat. Mae rhestr Cadw yn eu disgrifio fel rhai sydd â 'chymeriad sydd wedi'i gadw'n dda a ffrynt siopau da o'r 19eg ganrif - Gwerth grŵp gydag eiddo rhestredig cyfagos yn The Struet.

Roedd llythyrau'r 'Ty Traphont' yn adfail am flynyddoedd lawer ac roedd mewn perygl o ddiflannu'n gyfan gwbl - colled sylweddol i dreftadaeth Aberhonddu. Mae seramegydd arbenigol wedi ail-greu'r llythyrau coll yn ofalus ac maent wedi cael eu hailosod ar fwrdd cefn wedi'i adnewyddu. Mae contractwyr lleol wedi ymrwymo i addurno ffryntiadau adeiladu, gan wella'r ardal gadwraeth a treflun.

23. Teithiau Cerdded Hanes Llanddewi, Ystafell Taflenni

Total SDF Grant £4,700

Sefydlwyd Cymdeithas Hanes Llanddewi yn 2015 i hybu diddordeb yn hanes a diwylliant cwm Llanddewi a'r ardal gyfagos o'r Mynyddoedd Duon.

Gan adeiladu ar gyfres bresennol o bedair taflen 'Teithiau Hanes' lleol o safon uchel a derbyniad da, cefnogodd y grant ddyluniad a chyhoeddiad pedwar arall. Dyfeisiwyd themâu a llwybrau gan aelodau'r Gymdeithas, gan dynnu ar wybodaeth ac ymchwil leol gan haneswyr amatur a gweithwyr treftadaeth proffesiynol, gyda mapiau darluniadol wedi'u tynnu gan yr artist lleol Lisa Hellier:

1. Tri Maenordy yn cerdded
2. Taith Hanes Cylchlythyr Pandy
3. Taith gerdded Grwyne Fawr
4. Taith Hanes Partrishow

Mae'r teithiau cerdded yn cynnwys traciau a llwybrau troed sydd wedi'u diffinio'n dda, ond yn bennaf osgoi llwybrau a ddefnyddir yn helaeth fel Ffordd y Bannau a Llwybr Clawdd Offa, gyda manau cychwyn a gorffen mewn manau parcio ceir dynodedig (nid oes gwasanaethau bysiau yn yr ardal). Yn ogystal â dehongli hanes, adeiladau a thirffurfiau'r Mynyddoedd Duon, mae'r taflenni yn dehongli enwau Cymraeg adeiladau, caeau a nodweddion naturiol.

Maent ar gael o dafarndai cerddwyr, sefydliadau hunanarlwyo, ysguboriau bync, swyddfeydd twristiaeth, tafarndai a bwytai lleol perthnasol, aelodau grwpiau gwyliau fferm, clybiau cerdded a'u haelodaeth, canolfannau cymunedol, TICs, llyfrgelloedd, garejys a Swyddfeydd Post. Bydd ymwelwyr yn cael eu hannog i ddefnyddio llwybrau troed cyfreithiol a llwybrau mynediad a bydd rhediadau print yn y dyfodol yn cael eu diwallu o werthiant cyhoeddi.

24. Y Ffenestr Grog, Y Struet, Aberhonddu

Cyfanswm Grant CDC £5,000

Yn eiddo preifat mewn ardal hanesyddol o Aberhonddu, mae gan yr adeilad rhestredig Gradd 11 hwn ffenestr siop ffrynt ddwbl hanesyddol anarferol, Sioraidd i'r dde a Fictoraidd i'r chwith.

Mae'r perchnogion wedi uwchraddio ffasâd yr eiddo ac wedi trwsio ac ail-baentio'r ffenestri a'r casinau siop Sioraidd a Fictoraidd, a oedd mewn cyflwr gwael. Mae rendr wedi cracio a flashing wedi'u trwsio, ac adferwyd y ffenestri ynghyd â'r canopi blaen siop. Mae'r gwaith atgyweirio ac uwchraddio wedi cyfrannu at wella un o'r strydoedd Sioraidd mwyaf hanesyddol sydd wedi'u cadw'n dda ac o bwys pensaernïol yn Aberhonddu. Roedd y perchnogion yn gwerthfawrogi eu grant CDC yn fawr: "Roedd cael yr arian yn gwneud yr holl wahaniaeth i'r prosiect hwn. Diolch yn fawr."

25. Llyfryn Mannau Cysegredig, Fforwm Hanes Brycheiniog

Cyfanswm Grant CDC £1,360

Cydweithiodd unarddeg o grwpiau i gynhyrchu llyfr a oedd yn ymroddedig i 'Sacred Places - exploring the rich history of places of worship in the landscape of Breconshire'. Mae'n canolbwyntio ar ac yn hyrwyddo'r 'mannau cysegredig' llai hysbys, diffiniad ehangach nag eglwysi yn unig, gyda'r nod o annog ymwelwyr a thrigolion i archwilio tu hwnt i'r 'prif gyrchfannau' arferol. Bu gwirfoddolwyr o bob grŵp yn ymchwilio ac yn datblygu nodweddion sy'n dangos llwybrau (cerdded neu yrru) o amgylch y lleoedd dan sylw. Nodwyd pob safle gan bwyntiau o ddiddordeb a oedd yn cynnwys arwyddocâd sanctaidd, nodweddion pensaernïol mewnol neu allanol, cofebau pwysig, lleoliad neu fioamrywiaeth y fynwent, croesau ar ochr y ffordd, ffynhonnau, a choed yw. Roedd y llyfr yn ganolbwynt i Fis Hanes Brycheiniog ym mis Medi 2022, pan gynhaliwyd diwrnodau agored a gweithgareddau poblogaidd iawn mewn llawer o'r safleoedd dan sylw.

26. Siop Teganau Clark, Aberhonddu

Cyfanswm Grant CDC £5,000

Wedi'i leoli wrth osod Tŷ Warwick ar Stryd Fawr Aberhonddu, mae Clarks yn fusnes teganau, rhoddion a meithrinfa sefydledig yng nghanol hanesyddol y dref. Yn masnachu ers 1905, mae wedi cael ei reoli gan yr un teulu ers pedair cenhedlaeth ac mae'n cyflogi chwech o bobl. Mae'r eiddo yn rhestredig Gradd 2 yng nghanol y 19eg ganrif, gyda gwerth grŵp gydag adeiladau rhestredig cyfagos.

Roedd angen atgyweirio ac addurno ar frys ar flaen siop Warwick House ac eiddo'r siop anrhegion gerllaw. Cafodd dewisiadau lliw eu harwain gan Swyddog Treftadaeth APCBB.

Mae adfer yr adeilad amlwg hwn yng nghanol y dref yn helpu i gyflawni nodau'r Cynllun Tref ac yn gwella ymddangosiad y Stryd Fawr a'r ardal gadwraeth gyfagos,

gan gyfrannu at arbenigrwydd y dref. Masnachwyr lleol oedd yn gyfrifol am y gwaith. Mae'r teulu Clark yn "falch o weld yr adeiladau'n cael eu hadfer i'w gogoniant blaenorol ac rydym wedi derbyn llawer o sylwadau cadarnhaol."

27. 18, Y Struet, Aberhonddu

Cyfanswm Grant CDC £1,690

Yn eiddo preifat, adeiladwyd yr adeilad rhestredig Gradd 11 hwn gan y pensaer Andrew Maund yn y cyfnod 1800-1810. Cafodd blaen y tŷ a'r gwaith pren (a esgeuluswyd am flynyddoedd lawer) ei atgyweirio a'i ail-baentio. Disodlwyd nwyddau dŵr glaw plastig sy'n gollwng mewn haearn bwrw (heb gefnogaeth grant). Dywedodd perchnogion yr adeilad "Fe wnaethon ni gyflawni popeth sydd wedi'i gynllunio ac mae'r tŷ'n edrych yn wych. Stopiodd llawer o drigolion lleol i siarad tra roeddem yn gweithio, ac roeddent yn gadarnhaol yn gyffredinol am yr hyn yr oeddem yn ei wneud a sut y bydd yn cyfrannu at olwg a theimlad y gymdogaeth."

28. 9, Watergate, Aberhonddu

Cyfanswm Grant CDC £1,000

Adeiladwyd yr adeilad rhestredig Gradd II dan berchnogaeth breifat ddiwedd y 18fed ganrif – dechrau'r 19eg ganrif ac mae ganddo Gwerth Grŵp gydag adeiladau rhestredig cyfagos yn Watergate. Mae'n cynnwys 5 fflat sy'n cael eu gosod ar rent fforddiadwy i bobl leol. Cyfrannodd y grant at addurno hanfodol - cymeradwywyd lliwiau gan Uwch Swyddog Treftadaeth APCBB.

29. Clychau Eglwys Llangynidr

SDF Grant £2,000

Eglwys Sant Cynidr a Santes Fair, sy'n dyddio o'r 6g, yw Eglwys Blwyf Llangynidr. Mewn cyflwr gwael yn y 19eg ganrif ailadeiladwyd yr adeilad yn gynhwysfawr ar ddechrau'r 1870au, pan fyddai'r ddwy gloch wedi cael eu hadnewyddu ddiwethaf, ac ailadeiladwyd y to a'r tu mewn yn llwyr ddiwedd y 1920au yn dilyn tân. Mae'r adeilad yn cael ei ddefnyddio'n rheolaidd ar gyfer gwasanaethau dydd Sul ac mae'n fan lle mae pobl leol yn dod at ei gilydd i ddathlu digwyddiadau bywyd.

Pan oedd atgyweiriadau to yn cael eu gwneud yn gynnar yn 2022, gwelodd y contractwr fod y croglenni ar gyfer y clychau mewn cyflwr gwael iawn / peryglus. Gofynnwyd am gyngor arbenigol, ac fe'u diddymwyd. Nododd cwmni arbenigol Blyth & Co. Ltd, er i'r gloch lai gael ei bwrw yn 1870, roedd y llall yn dyddio o ddechrau'r 17eg ganrif - llawer cynt nag yr oedd wedi ei feddwl. Mae ansawdd uchel y castio yn gwneud ei ddyddio cyn- y diwygiad yn fwy tebygol gan fod ansawdd castio wedi dirywio ar ôl yr amser hwnnw.

Cafwyd cefnogaeth gymunedol sylweddol i'r prosiect, a chynhaliodd grŵp o bobl ifanc yn Eglwys Sant Edmund yng Nghrughywel farathon canu cloch noddedig i godi arian ar gyfer y prosiect. Mae'r clychau bellach yn cael eu hailsefydlu, a bydd y gymuned yn gallu mwynhau eu clywed am genedlaethau lawer i ddod.

Ffotograffiaeth ©Crown Copyright a Bannau Brycheiniog National Park

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Bannau
Brycheiniog